

Tizenhét évnél idősebb nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*) megkerülése a Mecsekben

The finding of an at least 17 years old greater horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*) in the Mecsek Mountains (South Hungary)

GÖRFÖL TAMÁS¹, DOMBI IMRE² & DOBROSI DÉNES³

¹Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány, H-7100 Szekszárd, Szent István tér 10., E-mail: gorf@tmta.hu

²Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány, E-mail: imreka@freemail.hu

³Magyar Denevérkutatók Baráti Köre, E-mail: dobrosid@gmail.com

ABSTRACT: One of the interesting attribute of bats is their exceptionally long life-span as compared to other mammals with the same size-class and metabolic rate. On the 21st of February 2008 we have found a hibernating male greater horseshoe bat in an abandoned railway tunnel near Abaliget, Mecsek. This specimen is the oldest bat observed in Hungary. It was ringed 2,82 km away from the tunnel in front of the entrance of the Abaliget-cave on the 18th of August 1990. Its age was not recorded by the time of ringing, so the individual is at least 17 years and 9 months old.

Kulcsszavak: *Rhinolophus ferrumequinum*, Abaliget, gyűrűzés, életkor-rekord

A denevérek (Chiroptera) rendjének képviselői a többi hasonló testnagyságú emlősfajhoz képest több mint háromszor tovább élnek (BRUNET-ROSSINI & AUSTAD 2004). Hat denevérfaj esetében találtak 30 évnél is idősebb példányt (WILKINSON & SOUTH 2002, PODLUTSKY et al. 2005). A témával foglalkozó korai munkák ezt a jelenséget kizárólag a hibernáció alatt lecsökkent életműködések kedvező hatásaival magyarázták, azonban ezt az elméletet cáfolja, hogy vannak olyan röpképtelen emlősök, melyek szintén alszanak téli álmat, de ennek ellenére nem élnek annyi ideig, mint a denevérek. Összehasonlító statisztikai vizsgálatokkal kimutatták azt is, hogy a trópusokon élő, egész évben aktív denevérek nem, vagy csak kismértékben élnek rövidebb ideig, mint téli álmat alvó társaik (JÜRGENS & PROTHERO 1987, WILKINSON & SOUTH 2002). Ma már általánosan elfogadott az a nézet, hogy legfőképp annak köszönhetik hosszú élettartamukat, hogy igen kevés veszély leselkedik rájuk, hisz éjszakai aktivitásukból és repülő életmódjukból kifolyólag meglehetősen nehéz őket zsákmányul ejteni (DIETZ et al. 2007).

A denevérek életkor-rekordját egy Oroszországban (Szibéria, Biryusa régió) jelölt, majd 41 év után újra megtalált Brandt-denevér (*Myotis brandtii*) tartja. Az 1962 körül megjelölt 1544 példányból 67, 20 évnél idősebb egyedet találtak meg eddig a kutatók (PODLUTSKY et al. 2005).

Nagy patkósdenevérek esetében a rekordot a franciaországi Sartheben talált, 30,5 éves példány tartja (CAUBÈRE et al. 1984), de a francia egyeden kívül is számos 20 évnél idősebb nagy patkósdenevért tartanak számon. DIETZ et al. (2007) szerint a 15 évnél idősebb példányok a populációk jelentős részét tehetik ki.

A több mint 17 éves példányt (mely Magyarországon az eddig talált legidősebb denevér) 2008. február 21-én figyelte meg telelés közben az első két szerző Abaligetén, egy használaton kívüli vasúti alagútban. Az alagút falazással „É-i”, illetve „D-i” részre osztott, így – a légmozgás megszűntével – kiváló szálláshelye a denevéreknek. A hím nagy patkósdenevért az alagút É-i részében figyeltük meg. A példányt a harmadik szerző 1990. augusztus 18-án, hajnali 4:30-kor gyűrűzte meg az Abaligeti-barlang bejáratának előterében. Gyűrűkódja BUDAPEST 50347, alkarmérete 57,8 mm, tömege 22,3 g volt. Gyűrűzéskor kora nem lett feljegyezve, így újbóli megtalálásakor minimum 17 éves és 9 hónapos lehetett. Sérülést az állaton, illetve a gyűrűn nem észleltünk. A gyűrűzés és a megtalálás helye közötti távolság 2,82 km.

Az alagút É-i részében a gyűrűs nagy patkósdenevéren kívül még 1 pld. nagy patkósdenevér, 1 pld. kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), 7 pld. közönséges denevér (*Myotis myotis*), 1 pld. hegyesorru denevér (*M. oxygnathus*), 1 pld. vízi denevér (*M. daubentonii*) és 1 pld. ismeretlen fajú denevér tartózkodott. 2007. február 24-én az alagút D-i részében 20 pld. nagy patkósdenevért, 11 pld. kis patkósdenevért, 8 pld. közönséges/hegyesorru denevért figyeltünk meg.

Reméljük, hogy az 1990-es évek elején Abaligetén megjelölt több ezer denevér közül a jövőben lesznek még hasonlóan érdekes megkerülések.

Irodalom

- BRUNET-ROSSINI, A.K. & AUSTAD, S.N. 2004. Ageing studies on bats: a review. *Biogerontology*. 5: 211-222.
- CAUBÈRE, B. GAUCHER, P. & JULIEN, J.F. 1984. Un record mondial de longévité in natura pour un chiroptère insectivore? *Revue Ecologie*. 39(3): 351-353.
- DIETZ, C., HELVERSEN, O. VON & NILL, D. 2007. Große Hufeisennase – *Rhinolophus ferrumequinum* (SCHREBER, 1774). Pp. 176-183, in *Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas – Biologie, Kennzeichen, Gefährdung*. Franckh-Kosmos Verlag, Stuttgart, 400 pp.
- JÜRGENS, K.D. & PROTHERO, J. 1987. Scaling of maximal lifespan in bats. *Comparative Biochemistry and Physiology A*. 88(2): 361-367.
- PODLUTSKY, A.J., KHRITANKOV, A.M., OVODOV, N.D. & AUSTAD, S.N. 2005. A new field record for bat longevity. *Journal of Gerontology*. 60A(11): 1366-1368.
- WILKINSON, G.S. & SOUTH, J.M. 2002. Life history, ecology and longevity in bats. *Aging cell*. 1: 124-131.